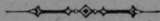

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 9.

V Ljubljani, 1. maja 1878.

Tečaj XVIII.

M a j e v a.

1.

Radosti serce se mi taja,
Veseli majnik ko prihaja,
Pozdravljam te, sprelepi čas!
Narava zala, glej goduje,
Kar živo je, se zdaj raduje,
Prenovljen ves je zemlje pas.

2.

Čuj ptice, kako žubolijo,
Ki se življenja veselijo,
Radosti polen res si maj!
Prežlahtno rožice vonjajo,
In sape nežno se igrajo —
Oh, to je že na zemlji raj!

3.

Narava vsa nas vabi v svate,
Radost navdaja moje brate; —
Naj z njimi se zdaj veselim.
In tebi, ljubljena mladina,
Ki sije rajska ti milina,
Prezale dneve zdaj želim!

4.

Porabi mladež dneve zlate,
Ki jih pripravil Bog je zá-te,
Priserčno torej se raduj!
Ne zabi Njega zahvaliti,
Ki daje se ti veseliti —
Sercé zdaj k Njemu povzdiguje!

5.

A misli si v svojej revii,
Hite da berzo lepi dnevi,
Kot megla zgine zali maj.
Prišlo potem bo leto vroče,
Ko solnce grelo bo pekoče,
Veselja tvoj'ga bode kraj.

6.

Pa upanje ti še ostaja:
Prišla bo zopet doba maja,
Na novo prične se radost.
Le doba mlada, kedar mine,
Za vselej ona tebi zgine —
Ne verne nikdar se mladost.

Z.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

9.

Ker smo že omenili tako lepo besedo, kakor je humanizem, ostanimo tedaj pri lepem, in pogovarjajmo se še o čem lepem. Druga taka lepa beseda je svoboda ali prostost. V navadnem življenji se rabi svoboda in prostost v enem in istem pomenu. Meni se pa zdi potrebno, ločiti malo ta dva pojma. Beseda svoboda se razlaga iz „svoj“ in „biti“, po tej razlagi je oni svoboden, ki je sam svoj, tedaj neodvisen v svojem mišljenji in ravnanji od drugih. Svoboda se mora rabiti le v duševnem obziru, med tem ko prostost v telesnem. Znano je, da so se delili nekdam ljudje v proste in neproste. Prosti so imeli v svoji moči vse moči neprostitih. Kdor je imel večo telesno moč, kdor je premagal s to močjo svojega nasprotnika, ta je bil prost, premagani pa njegov služenj, t. j. neprost. Vendar pa ni smerten greh, ako se zamenjate v govoru te dve besedi.

Svoboden je človek v mislih in dejanji. Vendar ta stavek nima tako neomejene veljave. Človekova svoboda obstoji v tem, da zna ločiti pravo od krivega, dobro od slabega, in da se sme odločiti za eno ali drugo. Na njem je ležeče, za kaj se odloči, zato mora pa tudi sam prevzeti vse nasledke, ki izvirajo iz njegovih dejanj.

Pogosto se bere ta razlaga: Svoboda je ona zmožnost človekova, ki ga stori sposobnega, delati le pravo. To je pa jako slaba razlaga. Tisti, ki zamore delati le pravo, je ravno tako malo svoboden, kot tisti, ki zamore delati le to, kar ni prav. Menda je to razlaganje prišlo od tod, ker se kaj krivega storiti ne sme, in ker se krivično dejanje kaznuje. Ko bi bila ta razlaga prava, bi človek na noben način ne mogel storiti kaj krivičnega. Ali ravno ker se zamore odločiti človek tudi za krivično, se vidi, kako pomanjkljiva je ta razlaga.

Svoboda se deli v: dušno in telesno. Zadnjo hočemo imenovati po razlagi, ki smo jo postavili zgoraj prostost. Duševno svobodo imenujmo pa kar svobodo. Ali dasi tudi ima človek svobodo in prostost, vendar te dve niste ločeni pri njem, kakor tudi duša in telo nista. Kakor ta dva vplivata eden na drugega, tako tudi svoboda na prostost, in prostost na svobodo.

Premišljajmo te dve vsako za se. — Dušo ima človek, da misli, čuti, ter se nagiba k dobremu in slabemu. V mislih je človek čisto svoboden: sme misliti, kar hoče. To se pravi po časnikiarsko: Misli ne konfiscira noben državni pravdnik. Kedar misli naša duša, takrat se potegne nazaj v svoje kraljestvo, ki obstoji iz misli, občutkov in nagibov.

Kakor je skrita duša telesnim očem, tako so skrite tudi misli. Telesna prostost pa ni tako neomejena. Človek misli, kar hoče, ali storiti ne sme vsega, kar hoče.

Vstanovitelj humanizma je bil tudi vstanovitelj svobode. Tisti, ki je bil in ki je vir vse resnice, vir prave ljubezni, vir vse milosti in usmiljenja, tisti Kristus je vir in oznanjevalec svobode. Nemški filozof Hegel pravi: „Celi deli zemlje — Afrika in orijent, — niso imeli nikdar ideje o svobodi in je tudi še nimajo. Gerki in Rimljani, Platon in Aristotel in tudi stoikarji je niso imeli. Oni so le vedeli, da je človek po svojem rodu, po značaji, po omiki resnično prost. Ta ideja je prišla še le po kerščanstvu na svet, po katerem ima vsak posamezen človek sam po sebi neskončno vrednost, ker je predmet in namen ljubezni božje, in ker je namenjen za to, duha božjega v se sprejeti in v sebi stanovati pustiti“.

Po nauku Kristusovem so si vsi ljudje enaki, vsi so deležniki nebeškega kraljestva, vsi ustvarjeni za nebó. Ali noter do današnjega dne stoji to le na papirji. Govori se tudi mnogo, mnogo o enakopravnosti ljudi in narodov, ali to so le besede in nič drugega kot besede. In dokler se ne izpolnuje ta enakopravnost tudi v dejanji, in kjer se ne izpolnuje, tam ni svobode. Ravno sedanjí čas, kateri je posebno razglašen za svobodnega, je naj manj svoboden. Kjer mnogo germí, malo dežuje, pravi pregovor, in če ga obernemo na sedanjost: kjer se mnogo o svobodi govori, tam svobode ni.

Civilizacija napreduje po vsem svetu, ali ž njo se vedno manjša svoboda. Civiliziran človek ni več bitje samo za se, ampak ud večje ali manjše družbe. On ne sme ničesa sam na svojo roko storiti, ampak delati mora le to, kar je v prid družbe, če je tudi za njegovo korist, ali ne. V civiliziranih družbah je na prvem mestu blagor in korist cele družbe, in če potem še kaj blagra ostane, pride še le v prid posameznemu. Družbe, v katerih živi civiliziran človek, so pa: družina, občina in država. Pa tudi družina in občina niste velicega pomena. Majhno zaslugu bi imel oni, ki bi deloval le na korist svoje družine ali le svoje občine. Njegovo delovanje mora v prvi versti koristiti državi. In ako je tudi obstanek civilizirane države posameznim družinam in občinam na kvar, to nič ne de. Država, ki je večja nego posamezna občina, meni imeti tudi večo pravico za svoj obstanek, nego občina.

To so v kratkih potezah dolžnosti civiliziranega človeka. On je odvisen od mnjenja drugih, ki so njegovi predstojniki, po njegovih mislih se ne more ravnati nikdo, on ne sme tudi delati, kar bi hotel, kajti to bi znalo biti na kvar obstanku države. Vedno navezan na druge, vedno odvisen od drugih, živi civiliziran človek, kakor roža med ternjem. Na katero koli stran požene ona perje in cvetje, povsod ji dela ovire ostro

ternje. In tako ne pride civiliziran človek celo življenje do prave popolnosti, on raste, k večemu zeleni in umerje, preden je rodil sad.

Postave mu odmerijo toliko in toliko svobode, one mu naredo mejo, čez katero ne sme stopiti, če noče priti v nevarnost, da se mu vzame še to malo svobode, kolikor so mu je pustile postave. In kako ogromna množica postav je sedaj! Jaz ne vem, kako zamorejo spraviti nekteri postave v zvezo s svobodo. Postave, pravijo, povikšajo svobodo, povikšajo varnost i. t. d. Tega ne razumem.

Od nekdanj so bile postave na svetu, ali toliko jih nikdar ni bilo, kot ravno v sedanjih civiliziranih državah. In ker zdaj, kakor menijo nekteri, napreduje omika, in omika naredi človeka svobodnega, tedaj bi ne bilo treba na tak način še toliko postav za svobodo človeško. Kako je pa bilo pri Rimljanih takrat, ko so imeli le dvanajst postav? Ali mar ni bila rimska država takrat izverstno vladana? Ali ni cvetela takrat najbolj ljubezen Rimljanov do svoje države? In ali ni ta ljubezen se pokazala pri vsaki nevarnosti, ki je pretila državi, v naj lepšem svitu? — In pozneje, ko je jelo napredovati postavodajalstvo pri Rimljanih, kako mlačni so postali prebivalci, kako malo ognja je bilo v njih! Pretila je nevarnost rimski državi po Germanih in Huncih. Šli so res Rimljani v boj. Ali kaki so bili ti Rimljani, še senca ne proti nekdanjim Rimljanom iz časa dvanajsterih postav! Bili niso več stari svobodni Rimljani, ampak novi v brezštevilnih postavah odrašeni, brez eneržije, brez poguma in brez ljubezni. Šli so v boj, ker so jim tako velevali postave, ne iz lastne volje, kakor nekdanj. Ali zmagani so bili pa tudi od onih prostih Germanov, ki jih imenuje sedanji svet barbare, kajti ti so šli iz lastne volje v boj.

Civilizacija je pa vzela tudi človeškemu telesu vse moči. Ona ga je prisilila ravnati in vesti se po določnih pravilih, koje mu predpisujejo drugi. Civilizacija mu je vsilila ozko obutalo, da se mu ne more razvijati noga, civilizacija mu je dala tesno obleko, civilizacija je iznašla dežnike in solčnike, da ga ne more obsejati solnce, katero pusti sijati Bog na pravične in krivične, da ga ne oškropi kaplje dežja, ktere pusti padati Bog na pravične in krivične. Civilizacija mu je dala drobno tiskane knjige, da si lože pokvari oči, ktere si nadomestuje z očali. Civilizacija je ustvarila neštevilno množico kočij in vozičkov, kteri mu nadomestujejo noge, civilizacija je iznašla brez števila strojev (mašin), ki mu nadomestujejo roke. In še Bog ve, koliko tacega. Ali ni to naravno, da je nehal pri taci velikanških iznajdbah zanemarjati človek svoje telesne moči? Čemú bi jih tudi uril, če mu jih ni potreba! Civiliziran človek je postal odvisen od vseh teh iznajdb. Kdor mu jih odvzame, ta mu vzame tudi življenje. Kaj bi počel civiliziran človek s poslabljenimi očmi brez očal? Kaj bi počel pomehkuženec brez solčnika in dežnika? Ali bi ne zbolel takoj, ako bi stopil bos na merzel kamen,

ali če bi se po zimi ne zavil v debel kožuh? Ali bi ga ne imenovali norca, ako bi šel peš tje, kamor se lahko pelje, ali ako bi delal to z roko, za kar ima mašine?

V tem obziru sem jaz enake misli s cesarjem Jožefom II. On je dejal: „Čemu bi se vozil, če imam nogé, da hodim?“

Ali ni v vsakem obziru divji Indijanec boljši od civiliziranega Evropejca? Pravimo mu, da je divjak. Motimo se. On je le svoboden človek. S kako malim je zadovoljen? Iz vej in bičja si splete borno kočo, ki mu daje komaj toliko zavetja, da ravno na prostem ne prebiva. Ne zadela vseh lukenj na nji, ampak pusti božjemu zraku pihati skozi njo. Saj vé, da mu ne škoduje nič. Ves dan lazi po polji, po gozdu in travniku, ter pusti božjemu solncu, da ga svobodno brez ovir ogreva in peče. Saj vé, da po pekočem dnevu pride tiha noč, ki ga bode ohladila. On pusti svobodno padati deževne kaplje po sebi, dobro vedoč, da se ne bode prehladil. Z urno nogo preganja berzega jelena po hosti, z varno roko spusti na njega svojo pušico. Danes preganja on jelena po hosti, jutri bode preganjal njega medved. Vse to mu nič ne de. Ne trese se pred smertjo, saj vé tako, da ga bode pokosila enkrat. Brez povečevalnega stekla vidi v daljavo, iz šuma, ki ga naredi pri hoji žival jo že pozna, ktera je. Ali ima civiliziran Evropejec tako tanek posluš? Ne vstraši se žarnih bliskov, ne trese se pred mogočnim gromenjem. On pozna nad seboj le eno bitje, ki stresa zrak z gromom, in ki osvitljuje terdo temó z gorečim bliskom, ki pa tudi pošilja vsak dan ljubo solnce, da ogreva zemljo in njega. To bitje imenuje on Boga. Le ta je njegov vikši, tega se boji, tega časti in moli. Zadovoljen je s tem, kar mu daje zemlja, na kateri prebiva in ne sega v njo. V prostem zraku med zelenjem in cvetjem živi ves čas svojega življenja. Ni mu treba prositi dovoljenja, da sme loviti zveri po gozdu. Gozd je božji in ustvarjen za njega in živali so za njega tu. Tako živi svobodni Indijanec, kterege imenuje civilizirani svet divjaka, zato ker ni pomehkužen, zato ker ne potrebuje dežnikov in solnčnikov, zato ker nima zidanih hiš, zato ker lovi ves dan po gozdu zveri, zato ker mu ne škoduje vsak vetrec i. t. d. Srečen Indijan, ki ne potrebuje solnčnikov, srečen, ki ne ve nič od prehlajenja, srečen, ki vidi brez očal bolje, kot civiliziran človek z njimi. On je svoboden, zdrav na duhu in telesu, podložen le Bogu vsegamogočnemu.

In ali ni divjak najsrečniji človek na zemlji? Ali smo mi kaj srečniji v naših salonih in krasnih hišah? Ležimo sicer na mehkih posteljah, ali na nas leži terd kamen skerbi in kruhoborstva. Divjak se pa vleže na terdo zemljo, ali v persih mu bije svobodno serce, njegova glava je prazna skerbi. Njegove potrebe so kaj majhene: kos mesa in malo trave, ki si jo naterga sam, mu je dovolj. Njegov okus je čist in zdrav, kakor je njegov vid in sluh oster.

Pa še nekaj posebnega je pri divjaku. On se ne boji smerti. On umre, kakor je živel v prosti natori zadet od ostre pušice, ali pa od starosti. Za notranje bolezni ne ve nič, ali pa čisto malo. Le rane, ki jih je prejel v boji, si skuša pomanjšati ali zaceliti z rastlinami, ki jih pozna sam, in o katerih vé, da so dobre.

Primerjajmo pa civiliziranega človeka divjaku. Kakšen je ta? Pogledjmo sami sebe, in videli bomo. Civilizacija nas liže in liže, gladi in gladi, ter nas bo lizala in gladila tako dolgo, da bomo tanki kot šibice, in potem nas bodo zvilili, kakor bodo hoteli necivilizirani.

(Dalje prih.)

Poženčan.

V Novicah 1850 št. 1. 2 odgovarja na vprašanje: „Od kod so prišli Slovani v svoje sedanje kraje“ in št. 5—9: Kdo so „Skythae, Skuti, Skutje, ali Skutnik, in kaj je Skythia, Skutje, Skutija, Skutško ali Skutno“. V l. 10 je dal „Razjasnjenje“, ktero bi dostikrat celó sedanjim nemškutarjem bilo potrebno: „V Ljubljanskih nemških novicah sim unidan bral te besede: „In res je, de ima vsaka vas na Krajnskem nar manj eniga, ki nemško dobro razume“. Dragi pisatelj! nikar nič ne zamerite, če vam rečem, de ste resnico zgrešili, ko ste to izgovorili. Prav bi bilo, ko bi vsak Krajnc, gosposki in kmečki, slovenski in nemški jezik popolnoma znal; kar pa ni, se pa ne sme reči, da je. Posebno dan današnji je treba, de se v rečeh, ki naroda jezik zadevajo, resnica odkrije, kakor je, de se ne delajo zmešnjave, de se nikomur ne kratijo pravice in de se ne vžigajo prepiri, ki nam vselej več škodjejo kakor koristijo. Tedaj nemški in slovenski pisavci ljubljanskih časopisov, v katerih se semtertje pušice natakneje najdejo, lepo Vas prosim, kliče ondi Poženčan: Pamet, pamet, in s hladno kervjo in z ljubeznijo eden družiga zavračujmo, če se kdo kaj zmoti. Strasti nobeniga moža ne lišpajo, in so obdivjanimu konju podobne, kateri rad pravo pot zgreši, in nazadnje samiga sebe poškodeje! — De pa spet k temu nazaj pridem, kar sim skazati hotel, povém: de jez sim v stanu enajst vasi zapored naštet, kjer nihče nemškiga ne zna. Ko bi se pa prizadeval, vse vasi po Krajnskem prešteti, ktere so meni znane, de v njih nihče nemškiga ne zna, bi število veliko postalo“ i. t. d. —

V št. 18. 19 so ponatisnile Novice nekolikó najprej iz predgovora večega dela, ktero je Poženčan pod naslovom: „Stari sled slavjanstva iz slovenskiga prezira“ že tedaj bil doveršil v rokopisu, kjer se na pr. v vvodu razlaga 1) „ime Slavjan, 2) nektere druge imena Slavjanov, 3) po čem se da nekdanje slavjanstvo slediti, 4) nektere vodila, ki so pri tem sledu služile, ogibati se od starih pisavcov popačenih imen, 5) razdelitev stariga sleda slavjanstva. Po tem vvodu se začne prvi

del, to je, sled slavjanstva po nekdanjim zemljopisu. Pervo poglavje sledi Slavjane po Azii in razlaga razseljevanje prvih ljudi v slavjanskim obziru, stare azijske jezike po mnogih azijskih deželah. Drugo poglavje sledi Slavjane po Evropi in njenih mnogih deželah. Drugi del popiše sled Slavjanov po nekdanjim bogoslovju. Voditelji pri tem delu so bili g. pisatelju greški in rimski pisavci sosebno Strabon, Herodot, Ptolomej, Dion Kasi, Polybi, Ksenofon, Tacit, Tit Livi, in drugi starodavni pisavci“ i. t. d. — V letniku 1851 pa se iz istega rokopisa ponatisnjeni oddelki nahajajo v st. 24. 25. 26. 30 pod naslovom: „Razposeljenje prvih ljudi v slavjanskim obziru“. — V katerem obziru je pospeševal Poženčan domači napredek, vidi se iz št. 40 natisnjenege speva njegovega:

Ali po novim ali po starim?

(Kratkočasna pesmica za petje v družbi osnovana.)

Metka

(si pri oknu golenke prevezuje, in poje nejevoljna):

Nobena zaveza
Nič več ne derži;
Kdor hujši pritveza,
Mu prej popusti.

Tončik

(Metkin brat v sobo perpoje in ji zabavljivo odgovori):

Svet znal je vezati
De vózli tišé,
Po Škandrov'm *) mahati
Clo z mečem na nje.

Stric

(godernaje pri mizi):

Nekdanji možaki
So pametni bli:
Alj mladi ste taki?
Vsaj viditi ni.

Mladina se pači,
Mladost je norost;
Vse hoče drugači,
Naj skusi novost!

Tončik

(zabavlja):

Star mlade le graja,
To Horac uči,
Vam, stričik! nagaja
Že postarna kri.

Župan

(zraven strica pri mizi z modro besedo):

Recite karkoli,
Jez pravim takó:
Vsim ni blo po volji,
Pa tudi ne bo.

Še Stvarnik ne vstreže
Nevšečnim ljudém;
In človek še teže, —
Iz skušnje to vém.

Poskusimo novo
Če skaže se bolj';
Vsim potlej gotovo
Bo novo po volj'.

Župan, Tončik in Metka

(poterdijo in ponovijo poslednje besede):

Poskusimo novo,
Če skaže se bolj',
Vsim potlej gotovo
Bo novo po volj'.

Stric.

Poterdim jo z vami:
Naj skušnja uči;
Prepiri med nami
Scer prazni bi bli.

Župan.

Rečete vi eno,
Drug reče deset;

*) Škander, to je, Aleksander Veliki je bil močno zahomotani Gorodski vozec presekala, kakor je iz zgodovine znano.

Stric

(hud):

Naj gori alj doli
Tvoj Horac čenčá;
Mladina kot voli
Si rêči ne dá.

Raj' skupaj pojemo,
De mir bo beséd.

Vsi skupaj.

Poskusimo novo,
Če skaže se bolj',
Vsim potlej gotovo
Bo novo po volj'!

L. 1850 je jel iskreni Anton Janežič v Celovcu s pomočjo več rodoljubov izdajati podučen in kratkočasen list „Slovenska Bčela“. — L. 1848 je napočila zarja veče svobode in vzajemnosti Slovanom, in koj so se po raznih časnikih oglasili učenjaki, kateri jezik naj bi si izbrali za književni jezik, da bi v njem tim hitreje napredovali vsi rodovi slovanski. Med temi se oglasi tudi naš Poženčan v Ljubljanskem Časniku l. 1851 št. 73, kjer „Od vseslavjanskega književnega jezika“ piše na pr.: „Nekteri pravijo, da naj bi bila staroslovenšina vseslavjanski književni jezik. Pa staroslovenšina je mervta, nje slovniška pravila so nam znana, kakor pravila latinšine ino gregovšine . . . Kaj bomo torej ovinkov iskali? — Rosko jih govori kacih tri in trideset milionov, rosko je naj bolj podobno staroslovenšini, rosko naj bo tudi naš vseslavjanski jezik . . . S tem bomo imeli koj bogato književnost in podpornjo enega največih narodov . . . Ta sostavek pa zato pišem, da ne bodo Ilirci, Čehi, Poljaki in Rosi mislili, vsi Slovenci želimo staroslovenšino v vseslavjanšino povzdigovati“ i. t. d. — Bolj naravnost pa je v „Slov. Bčeli“ kazati jel Slovencem, kako naj se približujemo vseslovanščini, in sicer l. 1852 v spisku: „Kupala molikovavska boginja v slovenskom uvaženji“ č. 10 str. 75 — 78, in čisl. 18. 19 v ruskem in slovenskem sostavku: „Slavenam“. V opombah k prvemu spisku pravi sam: „Da budemo Slovenci svoj jezik prav izobražali, glejmo posebno staroslovenščine i rusovščine; ti dve ste si z našim jezikom v najbližnjem rodé. Rusko jih največ govori; pravila pa, ktera so tudi zavolj starosti spoštovati, nam kaže staroslovenščina. Ako hočemo vsi Slavjani do eniga občega jezika pripraviti, se nam spet ta dva jezika ali narečja najbolj priporočata. Zato sem v sostavké „Kupala“ poskušal se od naše strani enu stopnju bliže ruskoga pomaknuti, i to tak, da bi vender prostim Slovencam še umeven ostal. Še kaka stopnja bi se dala storiti, potlej bi bilo pa dosti. Kaj več bi se smelo v občem jezike zgoditi, ker ta ne bude toliko ozira na prosto ljudstvo terjal“ i. t. d. — Sicer so v Slov. Bčeli l. 1852 priobčeni že davno zloženi pesmici: „Traven“ (glej tudi Novic. 1852.) in: „Milo za Pevcom“, pa št. 21: „Veselje mladenča“ umetno po samoglasnikih AEIOU; l. 1853 str. 78—80 se opisuje: „Slovencom znana Šimbilja“.

V Novicah l. 1851 je št. 5 zapel pustno kratkočasnico: „Snubač na ponudbo“; št. 18 pa iskreno prisego:

Mojimu narodu.

Ako za te, rod slovenji!
 Moje serce ne gori,
 Stvarnice mi serd ognjeni
 V divji vihri naj gromi.

Dokler mi mazinec miga,
 Dokler duša je v teles',
 Naj se vedno bolj užiga
 Ta ljubezen, dar nebes!

Kadar pod zelenim plajšam
 Bom zagernjen mirno spal,
 Ona — terdno se zanašam —
 Bo puhtela še iz tal!

Iz dobe, ko se je naše ljudsko šolstvo v zvezi s cerkvijo veselo jelo buditi in gibati, je Ravnikarjeva pesmica iz Komenda v Novic. 1852 št. 101 na pr.: „Hej mladenči, v šolo! V njo glas budi in kliče; — Nova zarja, nov se dan nad nas lepo pomiče . . . Za naukov zlatim cvetjem pridno hrepenimo! — Kot čebele svojo sterd i vosek svoj berimo i. t. d.“ — Tedaj so razgovarjali se po domačih glasilih tudi o domačih rečeh na pr. o Ljubljani, o Kranjski, Koroški i. t. d. Poženčan je z ozirom na to povedal v Novic. 1853 št. 9—11 svojo misel: „O začetku imen Ljubljana i Laibach“, češ, da je ime to in uno slovenske korenine . . . „Naše preiskave ostanejo vedno dvomljive, dokler učeni Slovani ne začnejo po zgodovini naših krajev slediti in pisati povestnice, ki bo razjasnila, kar je dosihmal še skrito“, dejal je veljavni Wartinger v Gradcu. In Ravnikar je pri tej priliki spregovoril nektere resnice, ktere se še vedno premalo čislajo. Str. 43 piše:

„Ob tej priložnosti mi Švearova opazka v „Ogledalu Iliriuma“ na misel pride, da so Neslovani slovansko povestnico pozdneji čase zlo popačili, pa ne li slovansko, ampak tudi svojo, kar je s slovansko v zvezi, ker niso Slovanov ne po jeziku ne po šegah i. t. d. poznali. Torej so prvi viri povestnice včasih veliko umevniši kot pozneje pisarije“.

S tem pa nikakor nočem reči, da bi bili li Slovani v stanu resnično povestnico pisati, ampak da povestnice kacega naroda ni v stanu iz starih pisateljev prav sestaviti, kdor ni sicer s tem narodom znan. Ko bi bili na primer Slovani s šegami i z jezikom Nemcev popolnoma neznan i nemško povestnico spisovali, se vé, da bi bili marsikaj zgrešili ali pomešali, kar so Nemci bolje razložili. Slovani bodo torej s svojo i svojih sosedov povestnico v mnogih rečeh razjasnili i popravili. Torej ne gre, da bi slovanski povestničar iz ptujih jezikov povestniške sestavke, vzete iz starših pisateljev, naravnost v svoj jezik potolmačil, ampak s slovanskim očesom gre prvih povestniških virov i poznejših spiskov pregledati, i od svoje strani razjasnovati, pomote popravljati, za kar bodo tudi resnicoljubni ptujci hvaležni . . . V starem zemljopisu, ki smo se ga nekđaj v šolah učili, je v obziru Slovanov vse križem pomot mergolelo, o Germanii je bilo pa veliko napak rečenega. Ravno tako je v dozdanji po nemški pisani povestnici o slovenskih deželah veliko pomot. Kakor slo-

vanščina v latinščino i greščino sega, tako i še bolj sega stara slovanska povestnica v starorimsko i greško povestnico i v mitologijo. Možjé, ki so sicer visoko učeni i tudi resnicoljubi, so vendar le v marsikteri reči kot žaba pri lešnjiku, ker jim slovanščine i slovanske povestnice kot ključa do resnice manjka. Slovanska ali tudi li slovenska povestnica ima težko i obširno pa imenitno nalogo. To pa tudi lahko vemo, da je še celo pri pričah zgodeb večkrat pristranost zapaziti. To nam vsakdanje skušnje poterdijo . . .

Resnica kraljica! Nihče nam ne sme za zlo vzeti, če po povestnici i nje spominkih resnice iščemo, ali če v pomanjkanji dognane resnice verjetna mnenja začasno povemo. Če bi pa domača mnenja, ki so verjetniša memo ptujih, odpravili, i namest njih ptuja stavili, katerim se koj očitno bere, da niso res, bi bilo čudo, če bi pri svojih rojaci v obziru resničnosti i domoljubja ne zgubljevali zaupanja, pa tudi resnicoljubnim i nepristranskim ptujcom bi se tako ne prikupovali. Jaz s svojimi mnenji ne želim ravno vstrezati ne domačim ne ptujcom, pa tudi nikogar ne žaliti, ki ni mojih misel, le odkritoserčno — resnice želim.

Ker sim pa zmotam podveržen, kar tudi tisti, ki so o imenih „Ljubljana i Laibach“ i. t. d. drugače govorili, od sebe ne bodo tajili, tedaj sodite naša mnenja, kateri jih berete ali slišite, zraven pa ne porajtajte ne na Sokrata, ne na Platona, ne na Petra, ne na Pavla, ampak — na edino samo resnico!“

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

V. Privlačna moč ali težnost.

Do sedaj učili smo se od zveznosti, sprijemnosti in lasovitosti, ktere razodevlejo svojo moč le pri neposrednem dotikanju teles, t. j. ako so zelo blizo.

So pa še druge sile in moči razun imenovanih, ktere se razodevajo in naznanjajo, da si so o veliki, dostikrat nezmerni daljavi. — K takim prištevamo tudi težnost, od ktere se hočemo sedaj nekoliko bolj pomeniti.

Deževna kapljica, snežna capica, toča, sodra vse padajo na zemljo. Opeka s strehe, k viško verženi kamen pade na zemljo. Vsa taka in enaka gibanja učinja neka moč ali sila. Ker pada vsako telo od zgoraj na vzdolj na zemljo, a ne, da bi ga kdo udaril ali zazibal, verjetno je toraj, da more iz zemlje izvirati neka posebna sila, ktera telesa privlači. To je tedaj neka sila, ktera dela privlako še čez mejo, in tako privlačnost razodevlje. To v daljavo delajočo privlačno silo ali moč zemlje imenujemo težnost.

Ako bi nas kdo vprašal, kje pa je ravno ta sila v zemlji, bi mu družega ne mogli odgovoriti, kakor, da je v atomih tvarine naše zemlje,

tedaj tam, kjer ima zveznost svoj sedež. Težnost se od zveznosti razloči v tem, da ta svojo moč v silne daljave razodevlje, zveznost pa nasproti le v mali bližini.

Kar velja tukaj od zemlje, to velja tudi od vsacega družega telesa; v vsakem telesu nahaja se težnost. Privlačna moč skupnih atomov kakega telesa je njegova težnost, ali kar je vse eno, njegova gravitacija.

Angeľ Newton (okoli 1680) bil je prvi, kateri je iz padanja teles iz višave na zemljo o privlačnej sili sklepal. Na zemljo padlo jabelko napotilo je tega velikega duha, da je premišljeval čez vzrok padanja, kar ga je slednjič pripeljalo do tega, da je temu težnost vzrok. Ta prirodoslovec šel je v svoji misli še dalje, ter je prvi terdil, da razodeva tako privlačnost v daljavo vsako telo na nebesu; on je učil, da ne le med zemljo in mescem, ampak tudi med zemljo, mescem in solncem, med solncem in vsemi njegovi planeti, da, med solncem in vsemi solnci nezmerne prostora, med vsemi zvezdami, ktere nam na ponočnem nebu svojo svitlobo in bliščobo pošiljajo, deluje gravitacija.

Težnost je toraj, ktera derži mesec, da se okoli zemlje premika, in od nje ne odpade. Mesec je 50.000 milj oddaljen od naše zemlje; tako daleč toraj, in še dalje, deluje privlačnost zemlje. Sedaj bi pa znabiti kdo vprašati utegnili, kako da zemlja, ako ima res tako veliko privlačno moč, da ona še celo na mesec deluje, kako je tedaj to, da mi na zemlji pa brez težave noge prizdigovati moremo? — Kako je tedaj to, da moremo svoje ude kviško vzdigniti? — Zakaj moremo z lahkoto kamen v zrak zagnati? — Zakaj ga vselej zemlja nazaj privlača, ako je bil še tako visoko v zraku? — Zakaj ga zemlja precej, kakor smo ga vergli v zrak, nazaj ne privleče? — Od kod izvira, da mi zveznosti atomov v trdnih telesih tako težko nasprotujemo, ter moramo za njih premagovanje vselej obilno moči porabiti, n. pr. da razlomimo tanko železno palčico, ko pa vendar skoraj brez truda močnej privlačnej sili zemlje nasproti delamo? — Vse take skušnje govore očitno o privlačnej sili naše zemlje.

Ako namreč kos železa ali lesa prelomiti hočemo, toraj moramo privlačno silo atomov na kraju preloma popolnoma uničiti, da se pa nam to posreči, potrebno je več ali manj se potruditi. Vse drugače pa je s privlačno silo naše zemlje. Ako hočemo nogo, kamen ali bodi si ktero koli telo s zemlje vzdigniti, toraj nam ni treba vlačne sile zemlje uničiti, kjer so ležala prej telesa, ker ona telesa so še vedno pod gospodstvom in vlado privlačne sile, ktera deluje v daljavo in bližino. Le ta razloček je, da ona v bližini močnejše, kakor pa v daljavi svojo moč razodeva. Že Newton je izrekel, da se privlačnost zemlje z oddaljenjem manjša; telo je tedaj toliko slabše privlačeno, kolikor bolj daleč je ono od nje oddaljeno. Ako hočemo se prej navedenih pomiselkov iznebiti, tega ne smemo nikakor prezirati.

Mislimo si, da se znajdemo v zračnem prostoru, daleč proč od zemlje, ter da deržimo kamen v roki. Ker težnost zemlje kamen privlača, toraj bi mi morali, ako bi hoteli kamen deržati, neko silo ali moč rabiti, da bi tako privlačnosti zemlje nasprotovali. — Ako bi se čez nekoliko časa zemlji malo bolj približali, toraj bi bil kamen od nje še bolj privlačen, in mi bi morali še nekoliko več moči v to porabiti, da bi kamen obderžali. In kolikor se bi bolj zemlji približevali, toliko bolj in več moči bi porabiti mogli, da bi kamen obderžali. Oni jako majheni del moči, katero moremo pri približevanju zemlje več porabiti, bodemo pri nasprotnem potu, toraj od zemlje gori v zračni prostor toliko manj porabili. Ako tedaj nogo, kamen ali roko privzdignemo, toraj ne premagamo vso privlačnost zemlje, koja deluje na imenovana telesa, ampak le prav majhen del od tiste. Pri tem mi dalje družega ne naredimo, kakor da nogo, kamen i. t. d. v drugo lego postavimo, v kterej je privlačnost zemlje za malo manjša. Mi postavimo toraj telo iz obližja močne privlačnosti v obližje malo slabeje privlačnosti, in da se potem ono vidno spremeni, zato pa že zadostuje od nas izvirajoča prav majhna moč v to obrnena. Poiščimo nekatere prikazni, ktere se dado po težnosti zemlje pojasniti! — Te le so: zemljevid napenja na zdolej lesena palčica; teža pri uri pada ali se niža, in to provzroči njeno delovanje; zrelo sadje pada na zemljo; voda pada čez sterma kamenje, in taka nareja se slap; deževnica gre in se poskrije v razpokline zemlje; plezavec pade z vejo vred na zemljo, ako se mu ona vlomi ali odkerhne; prah, ktereja je veter bil vzdignil, pade nazaj na zemljo i. t. d.

Od kod pride to, da se ljudje in živali na zemljini obli lahko povsodi premičejo in hodijo, dasiravno oni na eni strani ravno nasproti stoje in hodijo, kakor na drugi? — (Tukaj se tudi lahko opomni, da se o navadnem življenju imenuje „zgoraj,“ kar je nad telesi, „zdolaj“ pa kar je pod našimi nogami). — Ako denemo par zamaškov iz probka v vodo v skledi, toraj zapazimo, da se približujeta eden drugemu. Ravno to zapazimo tudi na plavajočih orehovih lupinah. Ako so pa plavajoča telesa razne velikosti, tedaj pa zapazimo, da se mali približuje večemu. Kaj nam ta prikazen svdoči? — Pervič to, da se telesa med seboj privlačajo, drugič pa, da večje telo manjše bolj privlača, kakor pa to uno.

Vsako telo na zemlji ima v resnici privlačno moč na druga telesa. Kolikor večja je snov telesa, toliko večja je od njega izhajajoča privlačna sila, kajti ta sila je vselej znesek privlačnih moči, ktere imajo atomi, iz kterih je telo sestavljeno.

Prikazni, ktere izvirajo iz privlačne sile teles so tudi: Ako svinčeno obesimo blizo zida, toraj ona ne visi kar naravnost, ampak malo poprek proti zidú; mehurčki v čaju ali v kavi razversté se ob robu v posodi; mali mehurčki verste se za večjimi; listje in dračje zbira se

vselej na kraju vode, ne pa na sredi; mehurčki v posodi čaja sesedejo se vselej za v tekočino utaknjeno žlico i. t. d.

Naloge. *Kaj imenujemo težnost? — Kje ima težnost svoj sedež? — V čem se težnost loči od sprijemnosti? — Kaj je težnost ali gravitacija svetnega telesa? — Kdo je nauk od težnosti prvi priobčil? — Zakaj ne dela težnost zemlje vzdigovanju rok in nog nobene težave, ko jo pa nasproti sprijemnosti n. pr. pri razterganji traka dela? — Kje so sploh vladajoče prikazni težnosti? — Od česa je odvisna velikost težnosti telesa do kakoga drugega? —*
(Dalej prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta dné 4. aprila 1878.**

Na dnevnem redu je bilo:

Zastran zidanje šolskega poslopja v Šiški se je okrajnemu šl. svetu za okolico Ljubljansko potrebno zaukazalo.

Službino vodilo hišniku in šolskemu slugi v tukajšnjem licealnem poslopi nekoliko predelano je bilo oddano kranjskemu deželnemu odboru.

Prošnja začasnega ljudskega učitelja za stalno umeščenje ni bila sprejeta.

Kar se tiče umeščenja učitelja na srednji šoli v deželi in okrajnega nadzornika za Rudolfovo, se je poročalo ministerstvu za uk in bogočastje.

Nekomu gimnazijskemu ravnatelju se je priznala in odkazala četerta petletnica.

Razreševale so se prošnje: za oproščenje šolnine, za nagrado in denarno pripomoč.

— **24 učiteljem na ljudskih šolah** se je s koncem sušca ustavila plača vsled derž. šl. postave 14. maja 1869 §. 53 alinea 2 in ministerskega ukaza 8. januarja 1876, št. 20364, odvzelo se jim je tudi spričalo zrelosti. — Tam kjer jih bode treba (sedaj še menda povsod) bodo služili kot pomožni učitelji s primerno nagrado. — Na Štajerskem se je to zgodilo uže ob začetku 1878. l. Hudo tistemu, ki ga zadene, a dotični bi bili lahko vedeli, da s postavo se ne gre šaliti. — L. 1848 je bila, kakor znana, odpravljena desetina in tlaka, a uže §. 4 dotične postave je govoril od odškodnine, — kdor je tačas kmetom resnico govoril, ni bil varen javnega zasmeha ali še celo poškodovanja; ko so l. 1868 in 1869 izšle nove šolske postave, nihče ni smel učiteljem resnice povedati, bil je vsak, kdor je kaj tacega izustil, njih nasprotnik, mežnar — učitelj ali kaj že vse (?); vsaka naprava ima svojo solčno in senčno stran, a milovanja vreden je le tisti, katerega brez lastnega zadolženja zadene ostrost postave.

— **Ukaz**, katerega je minister za uk in bogočastje 5. aprila 1878, št. 5316 poslal vsem deželnim šolskim svetom o pospeševanju jezičnega poduka v ljudskih in meščanskih šolah glasi se v kratkem posnetku tako-le:

1. Tiste ure, ki so po učnem načrtu odkazane učnemu jeziku, se morajo izključljivo za ta predmet porabiti in vsa postranska razlaganja opuščati.

2. Ako se sestavki o realijah čitajo v urah, ki so jezičnemu poduku odmenjene, morajo se izbirati taki sestavki, katere je učitelj uže razložil v urah, realijam odmenjenih.

3. V 3. 4. in 5. razredu ljudske šole je posebno gledati na to, da se otroci nauče oblik in da razumejo in poznajo posamezne dele in sestavo prostega stavka učnega jezika, ker se mora tudi v ljudskeji šoli, slovnica primerno učiti in ker se mora od vsakega, ki hoče vspešno obiskavati srednje šole, brezpogojno zahtevati, da pozna in loči oblike in prvine prostega stavka in ker je osnovni pogoj zdravemu šolskemu organizmu, da se šole različnih vrst vzajemno pomagajo (»ein gegenseitiges Ineinandergreifen der Unterrichtsanstalten verschiedener Kategorien aber die Grundbedingung eines gesunden Schulorganismus ist.«)

4. Da boče pa jezični poduk v ljudskih šolah svoj namen dosegal, treba, da se ta poduk tudi po moških in ženskih učiteljskih kar najskrbneje goji. Deželni šolski sveti naj v sporazumljeni z učiteljskimi zbori na učiteljskih posebno na to gledajo, da se bodo učiteljski potomci v učnem jeziku teoretično in praktično dobro vadili in da boče število praktičnih vaj o jezičnem podučevanju število praktičnih vaj v podučevanju o realijah daleč presevalo.

Naposled krepko priporoča ministerstvo vsem šolskim uradom, da naj ta ukaz kar najvestneje izvršujejo (»sorgfältigste Durchführung«) ter v svojih letnih poročilih o ljudskih šolah vselej posebno to poudarjajo, kako in s kakšnim vspehom se je učil jezik v šoli. Dobro! S. N.

— **(Iz seje deželnega odbora 6. dne p. m.)** Poročilo deželnega šolskega sveta, da se je leta 1876/7 podučevalo v različnih strokah kmetijstva na 50 ljudskih nadaljevalnih in 31 ponavljavnih šolah, — vzel je deželni odbor na znanje in sklenil, 1) da se deželnemu šolskemu svetu omeni, da bilo bi želiti, da se s teoretičnim podukom združi tudi praktičen, ker le potem ima vspah na znanstvo kmetijstva, 2) da naj krajni in okrajni šolski sveti poročajo o tem, ali kažejo občine naše dobro voljo, kmetijske nadaljevalne šole podpirati, — 3) da se c. kr. ministerstvo kmetijstva in tudi prihodnji deželni zbor prosita podpore za l. 1878/9 za podučevanje v kmetijstvu v ljudskih šolah, — 4) da se izreče živa potreba stalno nastavljenega popotnega učitelja kmetijstva, ki bi nadzoroval nadaljevalne kmetijske šole, — 5) da se vpraša deželna vlada, kaj se je na poziv ministerstva storilo za pospeh kmetijskega nauka v tukajšnji preparandiji. — Deželni odbor je pritrđil, da se v Ribnici napravi s pričetkom prihodnjega šolskega leta dvorazredna dekliska šola s 400 gld. in 450 gld. plače za učiteljci.

— **Iz Celovca** 14. aprila. — Da preparandije za učiteljice pri nas neha, je zdaj gotovo; v seji mestnega odbora 9. dne p. m. je župan Jessernigg od nje slovo jemal, ki je nehala zato, da se nekoliko stroškov prihrani. Ali še v katerem drugem mestu naše Avstrije ta inštitut prestane ali ne, tega ne vemo. —

— **C. k. šolska zaloga** pošilja bukve za ubožne za l. 1878/9 vredne 1778 gl. Od teh dobiva Postonja 195·88 gl., Kočevje 215·96 gl., Kerško 203·68 gl., Kranj 177·50 gl., Ljubljana 88·75 gl., okolica Ljubljanska 180·46 gl., Litija 113·14 gl., Logatec 131·82 gl., Radovljica 95·43 gl., Rudolfovo 142·35 gl., Kamnik 118·15 gl., Černomelj 115·15 gl. Prošnje za kakovosti bukev do imenovane svote se pošiljajo dež. šl. svetu do 15. maja.

— **Ant. Mart. Šlomšek** — **Zbrani spisi** — druga knjiga: **Basni prilike in povesti** — zbral in vredil Mih. Lendovšek, kaplan in katehet v Ptujih — 1878 — natisnila in založila tiskarna družbe sv. Mohora v Celovcu. — Vže prva knjiga »Slom. zb. spisi« je razveselila sleherno domoljubno serce.

G. Lendovšek je po ti poti neumerljivemu Slomšekmu naj lepši spomin postavil. »Stilus est homo ipse« »Pisava to je človek sam«. Po spisih se človek najbolje presojuje in ceni. Na ta način je g. Marn pokazal slovenskemu občinstvu več odličnih mož, n. p. Vodnika, Metelkota i. dr. Na ta način je tudi g. Lendovšek pokazal Slovencem r. Slomšeka, kakoršen je bil in kako je deloval, njegovo rahločuteče in rodoljubno serce se vidi v njegovih pesmih kakor v zercalu. —

Druga knjiga je pa posebno velike vrednosti za slovenske učitelje, tukaj je zbirka najlepših basen, prilik in povest. Ni vam treba, dragi tovariši! dolgo iskati ali iz nemškega prelagati na slovenski jezik, ako potrebujete gradiva za narekovanje ali povest, tukaj se more reči: vzemi in beri. Ako iščete zgodovinskih slik »Geschichtsbilder« berite povest Otokar V., ustanovnik zečkega samostana Kartuzijanskega. Lepše slike vam ni treba iskati, povest vas nazaj postavi v srednji vek in vam pokaže življenje o tistih časih na knježjih dvorih, kaže vam daleč v sliki blagodejni vpliv menihov Kartuzijanov na vso okolico, tistih menihov, ki so molčali in delali in po mnenju liberalnega sveta nepotrebnimi bili, nasprotna stran vam pa pokaže vse zlo, ki izvira iz tako imenovanega liberalizma, ki ne zna staviti, marveč podira to, kar je stavilo verno, nesebično življenje ubogega meniha in priprostega gorjanca. — Zgodovinske slike so še tudi »Atila, kralj Hunov, šiba Božja imenovan« Rudolf grof Habsburški i. dr. — Nekaj povest, ki jih tu najdemo, imamo po naših berilih: I. in II. berilo, a ta knjiga ostane zmirom zlati rudnik, iz katerega bodo kopali zlata zerna tisti, ki bodo v duhu »Slomškovem«, pisali za mladino. — Ko bi Slomšek še živel, gotovo bi podpiral vse take pisatelje, ki na podlagi kerščanske vere pišejo za slovensko mladino. — Bazni, prilike in povesti je ranjki Slomšek nekaj sam skladal, nekaj pa tudi po raznih virih nabiral, — kajti veliko tacega blaga najdemo v latinskem jeziku po samostanskih knjigah, kar je že pisano pred sto in sto leti. Ti »nepotrebnimi« menihi so v sveti tihoti premišljevali in pisali, in svet ne ve ali noče vediti, odkod pride to. — Pa kam sem zašel, od recenzije pa v stare knjige. — Pa kaj morem zato. — Ime »Slomšek« pretrese in povzdigne vsako rodoljubno serce in zbuja resne misli v človeku. — Knjiga (II.) obsega 25 tiskanih pol, ter velja broširana 1 gl. 20 kr., terdo vezana 1 gl. 30 kr. Dobiva se pri vseh bukvarjih, ki imajo slovenske knjige na prodaj, a v Celovcu v tiskarni družbe s. Mohora. Rodoljubje, ki premišlujete, kaj bi kupili za učiteljske in šolske bukvarnice, kupite Ant. Mart. Slomšeka zbrane spise, ta knjiga služi mladini in odraščeni, učencem in učenikom.

Perva knjiga te zbirke »Slomškovih pesni« se tudi še dobiva. Velja 1 iztis 90 kr., a vezan 1 gl. pri g. Lendovškmu v Ptujem in v tiskarni družbe sv. Mohora. —

— **Ali gremo naprej ali nazaj.** Ministerstvo je ukazalo, da se ima pri sprejemi učencev v srednje šole, v gimnazije in realke, gledati na spričala ljudske šole, posebno na znake iz verouka, številjenja in jezika. — (To je vendar jasno kot beli dan, da dotični učitelj, ki ima gojenca leto in dan pred sabo, bolje zna presoditi, koliko učenec zna tega ali unega nauka, kakor spraševalec, ki ga pervikrat pred sabo ima, in kateremu morda učenec le slučajno slabo odgovarja, ker se ga nekako prestraši, i. dr. — To vprašanje je bilo tudi na dnevnem redu učiteljske skupščine l. 1870. c. f. Učit. Tov. l. X. st. 306.)

— **Orgljanje zopet obligatno** po učiteljskih. Po raznih časopisih beremo, da bode orgljanje zopet zapovedan predmet in da se ga bodo po preparandijah učili po 6 ur na teden. Ali se bode prepisanim uram še teh 6 ur kar pridelalo, ali se bodo kakemu drugemu predmetu zarad tega učne ure kratile, to nam ni znano. —

— **Brezverske šole.** Mestno svetovalstvo v Rimu je prepovedalo podučiti v verozakonu po srenjskih šolah. »Quousque tandem«.

— **Dekani iz Tirolskega** so bili 21. sušca zbrani v Innsbuku, kjer so se posvetovali o šolstvu; sestavili in predložili so potem ulogo c. k. deželnemu namestništvu. Vloga sestaja iz 12 točk, in je tako zmerno in dostojno pisana, da bi jo vsakemu priporočali v podučno berilo. Kdor se nad tako ulogo spodtikuje, nima nikakoršnega pojma o dolžnosti svečnikov in o Zveličarjevih besedah, ko pravi: Kdor vas posluša, mene posluša i. t. d. Precej v vvodu pravijo g. g. dekani, da so jim šolske postave in ukazi doveršena reč (Thatsache), katero morajo v poštev jemati. — Vse, kar prosijo ni zoper obstoječe postave, ker zahtevajo za katoliške otroke katoliške učeničke, katoliške učne knjige, katoliška učiteljšča, nadzorstvo pri šolski bukvarnici. Ker §. 2. derž. šl. postave prepušča verouk dotični cerkvi zahtevajo dalje, da naj bi se pri določevanju verskih ur, verskih vaj zaslišali cerkveni predstojniki i. t. d. V svoji vlogi omenijo tudi, da naj bi se po viših razredih ljudske šole dečki in deklice posebej podučevali (kar tudi ni zoper šolske postave); namesto telovadbe naj bi deklice podučevale učiteljice v telesni dostojnosti (körperliche Anstandslehre); dalje: naj bi se mladina ne preoblagala z naukom (kar sicer tudi liberalci govorijo), ponavljajna ali nedeljska šola naj bi trajala do spolnjenega 16. leta, dolžnost 8 let v šolo hoditi naj bi, vsaj na deželi, prenehala; podučevanje v veri naj bi ne nadzorovali svetni nadzorniki in konečno omenijo, da politiški uradi in šolski nadzorniki tū tako, drugej drugače postopajo, tako, da si človek nehota mora misliti, da nekateri samovlastno postopajo. — K sklepu pa pravijo, da jih k takim prošnjam sili njih dolžnost, ljubezen do domovine in šolska korist. — Mislimo, da tudi vlada takih prošenj ne bode prezirala.

— **Nenemški učitelji** se morejo pri svoji drugi učiteljski preskušnji podvreči spraševanju iz nemščine. No, ta izpit so pri nas navadno delali slovenski učitelji, dasiravno ni bilo to določeno izrečeno.

— **Nadzorniki srednjih šol** so bili zbrani Veliki teden na Dunaji zaradi posvetovanja o učnem črtežu za gimnazije. Kaj bode prišlo vsled tega posvetovanja, bomo videli.

— **Novi deželni načelnik kranjski** g. pl. Kalina je prišel v torek v Ljubljano. Na kolodvoru so ga sprejeli g. g.: Schöppl, Kaltenegger in knezoškof dr. Pogačar.

— **Učiteljski izpiti** so bili skončani 15. p. m. Za meščanske šole se jih je oglasilo 6. — Teh se je 1 dal spraševati le za ljudske šole, a 1 je bil poterjen le za ljudske šole. Spričalo II. verste sta dobila 2, a III. v. tudi 2. — Za ljudske šole je bilo oddanih spričal II. verste 2, III. v. 5, in IV. v. 1. — Učiteljic je dobila 1 spričalo II. v., 2 pa III. in 1 iz laškega jezika I. verste.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. G. Jos. Čížek (iz Pilštanja) za učitelja v Winklern na nem. Štajarju; g. Iv. Belec (iz Šent-Lorenca v slov. Goricah) za učitelja v Pürgg na nem. Štajarju; g. Fr. Golob (od sv. Duha pri Radgoni) učitelj k sv. Trojici v slov. Goricah; g. Jos. Mol, učitelj privatne šole v Trbovljah, se je službi odpovedal.

Današnjemu listu je pridjana muzikalna priloga.

Kako si krasno.

Andante con moto

Vglasbil dr. B. Ipavec.

1. 2. glas.

mf

1. Ka-ko si kras - no ti, ne - bo, Ko zvezd te
sli - ka bo ne - ba: E - na-ko

Glasovir.

mf

f

kin - ča sto in sto, O-ko-li mes-ca se ver - sté, Kot krog pa-
vnjem se les-ke - ta Naj čed-no - sti po sto in sto, Ki pra-vo

1.krat 2.krat

stir - ja se ov - cé.
je stvo-re ne-

2. Ser - ce naj bo.

Besede Jos. Cimperman-ove.

Bled.

Andantino

Vglasbil dr. B. Ipavec.

1. 2. glas.

p

1. La-hen ve-trec zib-lje va - le In na - ti-ho-ma šu-
 2. Gozd šu-me-va in cve - ti - ce Ne-žna li-ca vkla-nja-
 3. Sim po-glej, o-ko člo - veš - ko, Do-mo - vi-ne na-še

Glasovir.

p

pp

1. mi, Pre-ko cer-kvi-ce se ma - le Tja v go-rov-je od - po - di. Pi-haj
 2. jo Pro-ti cer-kvi-ci De - vi - ce, Ka-mor val-čki te-ka - jo. Soln-ce
 3. kras! Slu-šaj pe-tje tu ne - beš - ko, Slu-šaj zvo-na mi-li glas! Poj-di

pp

mf

1. ve - trec, ve-trec mi - li, No-si tja na leh-kem kri - li, No-si
 2. gor - ko kras-no se - va, Raj do - ma - či, Bled, o-gre-va, Raj do-
 3. po ši - ro-kem sve - ti, Sku-šaj nam po-tem na - šte - ti, Sku-šaj

f

1. tja na leh-kem kri - li Po-zdrav raj-ski cer-kvi - ci.
 2. ma-či, Bled, o - gre - va Žar-ke vta-plja je - ze - ro.
 3. nam po-tem na - šte - ti, Kje so ra-ji, kot pri nas?